

Władysław Szafer
(1886 — 1970)

Parki narodowe w Polsce (1929)

Park narodowy w Tatrach

W łańcuchu Karpat, tworzących na znacznej długości południową granicę Rzeczypospolitej Polskiej, wznosi się śmiało ponad inne niższe góry gniazdo Tatr, osiągające w swym najwyższym szczycie Garłuchu 2663 m. Mimo stosunkowo niewielkiej powierzchni, na której się wznoszą (około 620 km²), odznaczają się góry te niezwykłym bogactwem i pierwotnością krajobrazu, na który składają się z jednej strony krajobrazy potężnych Tatr granitowych z ich wspaniałymi jeziorami lodowcowymi i morenami, z drugiej zaś strony, zupełnie inne w swych postaciach krajobrazy wapieni i dolomitów z cudownej piękności dolinami, osobliewi wywierzywkami i jaskiniami. Pokryte do wysokości około 1550 m płaszczem gęstych lasów górskich i opasane wyżej położonym piętrzem ciemnej kosodrzewiny, stroją się Tatry na wyżej jeszcze położonych halach, upłazach i skałach różnokolorową szatą przepięknej flory alpejskiej. Stadka kozic i świstaki, niedźwiedź i ryś, jeleni i sarna, z ptaków pomurnik i orły, w wodach łosoś i pstrąg — oto charakterystyczni przedstawiciele świata zwierzęcego tej górskiej krainy.

Góral ogranicza się tu do roli pierwotnego pasterza, a stada białych owiec z juhasem i bacą, harmonizują z dziką przyrodą i krajobrazem tatrzańskim.

W myśl głośnego na całym świecie hasła, widniejącego na bramie wjazdowej do Parku Narodowego Yellowstone: „dla pożytku i radości narodu”, spełnią Tatry nie tylko dla dziś żyjącego pokolenia ale i dla pokoleń przyszłych naszej Ojczyzny swe wielkie zadanie; uczoney będzie mógł tutaj badać przyrodę pierwotną, artysta znajdzie tu niezmaczone źródło piękna, turysta wreszcie w wędrówkach swych po kraju pozna tu i ukocha najwspanialszą cząstkę ziemi polskiej, a liczne rzesze obywateli Polski zjeżdżających tu corocznie znajdą źródło zdrowia i odpoczynku. [...]

Park narodowy w Pieninach

W głównym gnieździe „skałek” osobliwego pasma Pienin, pomiędzy Czorsztynem, Krościenkiem i Szczawnicą z jednej, a Niedzicą i Sromowcami z drugiej strony, wzdłuż wspaniałego przełomu rzeki Dunajca, położony jest Pieniński Park Narodowy. Najpiękniejsza jego część (386 ha) ze szczytem Trzech Koron (982 m) została już wykupiona z rąk prywatnego właściciela przez Rząd Polski w roku 1928 i przeznaczona na nietykalny po wsze czasy Park Narodowy. Obecnie są w toku starania czynników rządowych i organizacji społecznych, aby także resztę Pienin, to znaczy partję, położoną na północ od Potoku Pienińskiego, przyłączyć do Parku Narodowego.

Pieniny odznaczają się niezwykle pięknym krajobrazem, któremu swoistego uroku dodaje Dunajec, przerywany przez cztery olbrzymie pętlące się wśród stromych skalic wapiennych. Pierwotne lasy, wśród których rośnie jeszcze, gdzieindziej już wytępiony cis, niezwykle bogata i barwna flora, pokrywająca upłazy i strome szczyty, z licznymi, Pieninom tylko właściwymi gatunkami (endemizmami), urozmaicona fauna pierwotna, wreszcie stosunki geologiczne tych miniaturowych gór, budzące zaciekawienie wśród geologów całego świata, — to są te wielkie wartości, które zarówno dla uczonego, jak i dla turysty polskiego czynią z Pienin pierwszorzędną atrakcyjną. Przejazd łodziami z Czorsztyna lub ze Sromowiec do Szczawnicy daje możliwość bezpośredniego zetknięcia się z nieporównanym urokiem tych gór polskich, który podnoszą sławne z piękności ruiny zamków w Czorsztynie, Niedzicy oraz Zameczku św. Kingi.

Niewielka, lecz również bardzo piękna część Pienin, położona w Czechosłowacji, ma być staraniem tego Państwa uznana również za rezerwat, tak, że w niedługim już czasie całe Pieniny będą należały do terenu Parku. [...]

Park narodowy Puszczy Białowieskiej

Puszcza Białowieska, położona na europejskim dziale wodnym, u źródeł rzek: Narwi, Leśny i Jasiołdy, jest największym obszarem leśnym położonym na niżu Europy środkowej. Zawsze szanowana i nigdy na większą skalę nieeksploatowana, była puszcza ta za czasów przedrozbiorowych Polski terenem wspaniałych łowów królewskich, których sława rozchodziła się szeroko po Europie. Wśród licznej grubej zwierzyny, właściwej tej części kraju, żył tutaj aż do roku 1919 żubr (*Bison europaeus*), najwspanialsze zwierzę ginącej fauny europejskiej.

Chociaż dzisiaj po klęskach, jakie zadała Puszczy wojna światowa i po wytępieniu doszczętnym żubra, straciła ona wiele ze swego legendarnego uroku, mimo to tworzy jeszcze dziś i tworzyć będzie zawsze jedną z największych osobliwości przyrody europejskiej, dzięki pozostawieniu w samym jej środku dużego obszaru w stanie zupełnie pierwotnym. Tutaj to na powierzchni około 4600 ha został przez

Rząd Polski utworzony „Białowieski Park Narodowy”, zachowujący w sobie cały niewysłowiony urok i potęgę puszczy leśnej.

Dziś, gdy z dawnych puszczy Polski pozostały przeważnie tylko nagie nazwy, jest Park Narodowy w Puszczy Białowieskiej ostatnią po nich pamiątką. Dla uczonego, leśnika i krajoznawcy posiada teren tego wspaniałego rezerwatu wartość wprost nieocenioną.

Celem ochrony kresowej placówki jodły (*Abies alba*) w Puszczy Białowieskiej oraz dla zachowania wszystkich typów boru sosnowego istnieją w Puszczy Białowieskiej poza Parkiem Narodowym dwa inne rezerwaty o powierzchni około 350 ha. Staraniem Ministerstwa Rolnictwa wróci też niebawem do rodzimej puszczy żubr, którego kilka okazów zakupiono w tym celu zagranicą.

[W. Szafer, *Parki narodowe w Polsce*, Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Kraków 1929, s. 3, 11, 13-14; interpunkcja, pisownia i wyróżnienia oryginalne]